

פסח

צו

"ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף"

"צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה הוא (היא) העולה על מוקדה" (ו, ב)

כלל ישראל מנה אז ששים רבוא. מלבד נשים וטף, ובדרך הטבע לא יכול להיות שאנשים לא ימותו בכל יום, אבל כדי שהמצרים לא יגידו שגם מבני ישראל מתו, לכן עשה השי"ת נס, וציווה את מלאך המות, שלא ימית בלילה הזה שום אדם מכלל ישראל, וזה מה שהתכוון הפסוק, "ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם", אפילו להמית איש אחד, שהגיע זמנו למות, במיתה טבעית, כרי שידעו מצרים כי יד ה' הוא.

ילה"ג וכן בחמש ידות

א נקודל'ה

"מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות"

מי יכול לבוא ולשאול על טעמי המצוות? והרי לכאורה

אסור לשאול ולחקור אודותן, אלא צריך לקיים את המצוות

בלי שום סבה וטעם, רק בגלל שכך צווה ה'! אלא רק מי

שבבחינת 'מה' הרומו לענוה, כמו שאמר משה רבנו: "ונחנו

מה" (שמות טז). הוא יכול לשאול 'מה נשתנה', כי הוא

מקבל ומקיים את הכל מתוך הכנעה ועבדות, בין אם הוא

יודע את טעם המצווה ובין אם אינו יודע את טעם המצווה.

צדיקים

לכם צאן למשפחתיכם ושחטו הפסח"

שואל השל"ה הקדוש, שמהמילים בפסוק "משכו וקחו", משמע שגם אפשרי להביא מן העכו"ם, ולכאורה הרי כתוב שצאן שנעבד לעבודה זרה אסור לקרבן, ומתוך שהאסור היה דווקא לקרבן אחר, אבל כדי להראות, שהמקריב ביטל את העבודה הזרה זו, ואין בה ממש, מותר להקריב גם את הנעבד לעבודה זרה. וזה גם כוונת המדרש שאמר משה להקב"ה, איך אני יכול לעשות דבר זה, היינו להקריב קרבנות מבהמות עכו"ם, הלא נעבדו לע"ז שלהם, ואסורים לגבוה, אמר לו הקב"ה, חייך אין יוצאין מכאן, ער שישחטו אלהים של מצרים, ואז נמצא שע"י השחיטה תבוטל הע"ז, ובאופן זה מותר לשחוט גם קרבן שנעבד ע"ז.

ילקוט הגרשוני

בפסוק זה יש הבדל בין הקרי [צורת הקריאה של המילה] לבין הכתיב [צורת כתיבתה]. הכתיב אומר: "הוא העולה", ואילו הקרי אומר: "היא העולה". ויש להבין מדוע קיים הבדל זה, מה רצתה התורה שנלמד ממנו? אלא העניין הוא, שאדם המביא קרבן עולה עלול לחשוב שהבהמה שהוא מקריב היא עיקר הקרבן, אבל האמת אינה כך, אלא הוא עצמו העולה, האדם הוא עיקר הקרבן, שאם לא כן, אם אדם אינו חושב שכל מה שעושים לבהמה או לעוף, היו צריכים לעשות לו כדי לכפר עליו, אין שום ערך לקרבן. לכן צורת הכתיב אינה כמו צורת הקרי, אלא "הוא העולה", לרמז שהמקריב הוא עיקר הקרבן ולא הבהמה.

צדיקים

"ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור, והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה" (ו, ד-ה)

האדמו"ר רבי מאיר מפרמישלאן זצ"ל היה קורא בתורה. כשהגיע לפסוקים אלו, פרץ בבכי מר ולא הבינו מדוע. אחרי התפילה שאלוהו תלמידיו מדוע בכה בקריאת התורה. אמר להם: "נוכרתי באותו יום, לא עליכם, שבו מפשיטים את האדם מבגדיו הרגילים, ומלבישים בגדים אחרים - תכריכים." אדם צריך לדעת ולזכור שלא יהיה כאן לנצח, אלא יבוא יום ויוציאו "את הדשן מחוץ לעיר" - לבית הקברות שנמצא מחוץ לעיר. "והאש על המזבח תוקד בו" - זהו האש של גיהנום, שלא תבוא ותשרוף אותו. אשריו של מי שזוכה לחזור בתשובה כאן בעולם הזה ומכפרים לו כל עוונותיו.

רבי מאיר מפרמישלאן

הגיליון לזכות ולבריאיות אדונינו מורינו
ורבנו ר' ישכר דוב בן מרים שליט"א

הקשו המפרשים, הלא שאלה זו שאלת הרשע, ואיך התורה כותבת שבניכם ישאלו את זה? אלא הכוונה היא : כי אז בפעם הראשונה במדבר, כאשר הבנים שאלו, הם לא נחשבו עדיין לרשעים כי זה פעם ראשונה וכולם ישאלו, ולכן כותבת התורה בלשון רבים, אבל בעתיד, שכבר עברה מצווה זו מדור לדור, ומאב לבן, אם יהיה בן שישאל שאלה כזאת - הוא רשע.

תשובה נוספת מתרץ הכתב סופר, כי עיקר שאלתו הוא עניין ה"לכם", - למה אתם עושים את העבודה הזאת בעצמכם? הלא אפשר לעשות זאת, ע"י שליחכם, כמו עבדים, וע"ז אומרת התורה שתענה לו "זבח פסח הוא לה' אשר פסח" היינו השי"ת בעצמו, לא על ידי שליח, ואני לדודי ודודי לי, וכמו שה' עשה את הכל בעצמו, כך צריכים אנו לעשות הכל בעצמו.

כתב סופר.

"ליל שימורים הוא לה"

אומר המדרש על הפסוק: "מכאן שאותו הלילה היה מאיר להם כתקופת תמוז". וקשה, איפה נרמז בפסוק דברי המדרש, אלא אפשר לתרץ את זה על פי דברי המדרש עה"פ בבראשית "ויקרא אלהים לאור יום ולחושך קרא לילה", שהמדרש שואל שם למה לא נאמר "ולחושך קרא אלהים לילה", כמו שנאמר לגבי האור. ותיירץ שם שאין הקב"ה מייחד שמו על רע, ולילה הוא זמן דינים, ולכן כתוב רק ולחושך קרא לילה, ומזה נבין גם כאן שלמדרש היה קשה, איך נאמר כאן "ליל שימורים הוא לה'", והרי אין הקב"ה קורא את שמו על דבר רע. וע"ז הוא עונה שמוכרח להיות "מכאן שאותו הלילה היה מאיר להם כתקופת תמוז", ולכן אין דינו כלילה אלא כיום ומייחד ה' את שמו עליו. ולפי זה גם מבואר הפס' בתהלים, "לך יום אף לך לילה אתה הכינות מאור ושמש". שהביאור שם, "לך יום", בדרך כלל מייחד ה' שמו על היום ולא על הלילה, אבל "אף לך לילה", יש פעמים שמייחד ה' שמו גם על הלילה, כמו בפס' "ליל שימורים הוא לה'", וא"כ קשה הכיצד, וע"ז עונה "אתה הכינות מאור ושמש", שבאותו הלילה הכין ה' שמש ומאור כתקופת תמוז, ולילה כיום יאיר, וממילא יכול לייחד שמו גם על אותו הלילה.

אוצר הפנינים

"ואף אתה הקהה את שניו"

מה פשר הביטוי ומדוע דווקא "שניו"? אלא בסופו של דבר המטרה הכללית אינה להשפיל את הרשע סתם, אלא להחזירו למוטב. וזהו "להקהות את שניו", את החדות והעוקץ שבו, אך לא אותו עצמו. יש להכות את העוקץ כדי לגלות לבסוף את הפנימיות החבויה.

ויש לכך רמז יפה על דרך הגימטריה. אם מחשבים את הגימטריה של המילה "רשע" (570) ומפחיתים ממנה את המילה "שניו" (366), מתקבל בגימטריה "צדיק" (204). כי הרעיון הוא להקהות את "שניו" של ה"רשע" על מנת להגיע לתוצאה של "צדיק".

ספרים

אזיס ווארט

"ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף"

"ולא יתן המשחית לבא אל", ר"ת 'אליהו' ככתוב שנשמת אליהו הייתה שם, ולכן המנהג להכין בליל פסח כוס של אליהו, ובוזה אפשר להבין בדרך הלצה, מדוע אז "לא יחרץ כלב לשונו", כי אמרו חז"ל, "שמלאך המות בעיר כלבים צועקים, אליהו בעיר כלבים שותקים", והיות ובאותו הזמן היו שניהם בעיר, לא ידעו הכלבים מה לעשות, ולכן שתקו.

ילקוט הגרשוני

"אילו קרע לנו את הים ולא העבירונו בתוכו בחרבה, זיינו"

לכאורה אין בכך תועלת שיקרע לנו את הים ולא יעבירונו בתוכו; אלא הדגש הוא על "העבירונו בתוכו בחרבה" היינו, שהעביר אותנו הקב"ה בתוך יבשה גמורה, ולא בתוך בוץ וטיט וכד', ועל כך אנו מודים – ראשית על עצם קריעת הים והמעבר בתוכו, ושנית על המעבר בתוכו בחרבה, ביבשה גמורה.

מפי השמועה

"כנגד ארבעה בנים דברה תורה אחד חכם, ואחד רשע"

יש להבין שלכאורה חכם ורשע אינו דבר והיפוכו, והיה לו לומר חכם וטיפש, או צדיק ורשע? אלא תירץ הרה"ק בעל הבית ישראל מגור זיע"א מכיוון שאין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, נמצא שהרשע הוא היפך החכם...

בית ישראל

"כורד"

למה ב"כורד" אוכלים גם מרור? ואם אוכלים מרור - אז למה בהסיבה? אלא שמצה מרמו על אמונה, וכששמים את המרור בתוך האמונה - זה כבר לא מרור

"ואחרי כן יצאו ברכוש גדול"

רק לאחר שיצאו משם נתנו להם את הרכוש הגדול, לו היו נותנים להם אותו מוקדם יותר, לא היה להם עוד חשק לצאת ממצרים.

אמרי חן

"רם הודע כי לך היום אף לך הלילה"

כה ביאר הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע כי הנה מבקשים אנו מהבורא, 'רם' - הקב"ה הרם על כל רמים, אנא ממך הודע אותנו, שנכיר הטיב שכאשר אנו מהלכים במחשבה 'כי לך' - שהכל מידך ה', וכל המפעל שלך הוא, אזי אנו במצב של 'יום' - שאנו רואים את האמת לאשורו, כאור יום המאיר, אבל אם ח"ו נהלך במחשבה ש/אף לך' - כלומר שאנו עושים והקב"ה גם עושה - והוא עוזר ומסייע אותנו, אז אנחנו במצב של /לילה'...

הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע

"חכם מה הוא אומר... ואף אתה אמור לו כהלכות פסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן"

למה כתוב "כהלכות הפסח" היה צריך להיות כתוב הלכות פסח ועוד מדוע בחר בעל ההגדה דווקא את ההלכה הזאת של אין מפטירין וכו'. אלא כתוב שבלילה הזה נותן ה' כח לבן שיוכל לשאול ולבא שיוכל להשיב, ועל כן צריך האב להשתדל להשיב לבן תשובה נכונה כדי שיקבע תשובה זאת בלב הבן תמיד. וזהו הכונה 'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן' הכוונה היא שאין לאכול אחר אכילת פסח שום מזון - כדי שישאר טעמו של אכילת פסח בפיו, וכך צריך האב להשיב לבנו תשובה נכונה שתיקבע בלבו לעולם שישאר טעמו כשם שהטעם של הפסח צריך להישאר בפה.

כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע

"רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם; לכם ולא לו"

לכאורה הרי גם החכם אומר "אתכם" - מה העדות... אשר ציווה ה' אלוקיננו אתכם

ומדוע רק על הרשע נאמרת הביקורת "שהוציא עצמו מן הכלל"? מה ההבדל בין הרשע שאומר "לכם" לבין החכם שאומר "אתכם"? אלא שהתשובה פשוטה: החכם מתייחס לפעולת הציווי - "אשר ציווה ה' אלוקיננו אתכם", ולכן לא שייך שיאמר "ציווה אותנו", שהרי הציווי באמת לא נאמר אליו באופן ישיר, אלא לאבותיו (לאלה שהוא פונה אליהם בשאלה), וזו היא שאלתו - מהו הציווי ששמעתם, על מנת שאדע גם אני לקיימו. לעומת זאת - הרשע אינו מתייחס לציווי אלא לתוצאה, לעבודה (עבודת הלילה - הקרבת הפסח, אכילת מצה ומרור וכו'); ובעבודה, כולם אמורים להיות שווים, וכשהוא אומר "מה העבודה הזאת לכם", ואינו כולל את עצמו, בכך הוציא את עצמו מן הכלל.

ספרים

"כל ימי חיך להביא לימות המשיח"

כל ימי החיים שלנו אנו צריכים לפעול ולצפות לימות המשיח "אחכה לו בכל יום שיבוא".

דברות גרשון

"כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח"

"כל" ר"ת כהנים לויים, שאפילו שהם לא היו בשעבוד מצריים - הם גם חייבים לספר ביציאת מצרים, והמעשה מסייע, שרבי אליעזר ורבי יהושע היו לויים, ורבי טרפון ורבי אלעזר בן עזריה היו כהנים, רבי עקיבא בא מגרים, שאפילו אלו שלא היו בשעבוד גם חייבים לספר.

דברות גרשון

"אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו"

כבר תמחו המפרשים מה התועלת של הקירבה אל ההר בלי נתינת התורה. אלא נראה על פי מה שכתוב במדרש שכל חנייתם ונסיעתם של בני ישראל במדבר היה במחלוקת עד שבאו אל הר סיני, ואז נעשו כולם חניה אחת, כמו שנאמר "ויוחן שם ישראל" - כאיש אחד בלב אחד, אמר הקב"ה כיון שנעשה שלום ביניהם הגיעה השעה שאתן להם התורה, שנאמר "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום" וזה מה שאומר בעל ההגדה, 'אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה', אלא רק נעשה שלום בישראל, דיינו, וכמו שחז"ל אומרים ש"לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום".

תולדות חיים

"מצה זו שאנו אוכלים"

צורתה העגולה של המצות נלמדת מן הפסוק: "עגת מצות" (שמות יב, לט). עוגות – מלשון עגול, לכן אופים מצות עגולות. ומה הטעם לצווי זה? הגויים אשר עבדו עבודה זרה, נהגו לאפות לחם על פי אמונתם, – מי שהאמין בשני אלילים – אפה לחם בעל שני קצוות, מי שהאמין בששה אלילים – אפה לחם בעל ששה קצוות, וכדומה. כדי להרחיק את עם ישראל מהעבודה הזרה של המצרים, צווה ד' על היהודים בטרם יצאו ממצרים, לאפות מצות עגולות, בלא קצוות כלל, ובכך לסמן שהם מאמינים בקל אחד. כמו שהעגול אין לו התחלה ואין לו סוף, כך מאמינים אנו בבורא עולם אשר חי וקיים מעולם ועד עולם.

רבי יהודה אסאד

"מצות"

כתוב בפרשת צו "מצות תאכל במקום קדוש", זהו רמז למצות שאוכלים בליל פסח, שיהיה במקום קדוש, והכוונה היא לפה שיקדש את הפה, שהוא מקום אכילת המצות. וזה גם מרומז בתיבת "פרעה", מלשון פה-רע, והתיקון לזה "פסח" פה-סח, לדבר רק דברים טובים וקדושים, שכל המרבה לספר בהם הרי זה משובח, וההיפך מי שאינו מדבר בדברים טובים ח"ו, אינו משובח.

דברות גרשון

בדיקת חמץ

את הנר של בדיקת חמץ אנו שורפים ביחד עם הפתיתים של החמץ, ולכאורה למה שורפים אותו? הרי לא היה לו מגע עם החמץ? אלא אומר ר' יהושע מבעלזא, שחמץ מרמז על עבירות ונר שמחפש עבירות אצל יהודים - דינו להישרף.

ר' יהושע מבעלזא

"לא על ידי שליח"

בזוהר הקדוש שאומרים בתחילת ההגדה כתוב שהקב"ה אוסף את כל המלאכים ומראה להם את בניו עושים סדר פסח, ולכאורה למה זה נדרש? וכן כתוב שהקב"ה בעצמו הוציא את בניי "לא על ידי שליח" - למה בסדום זה היה מלאכים ובמצרים לא? אלא כתוב שבשל גודל הטומאה שהיה במצרים - אם מלאך היה יורד לשם הוא היה

"מתגשם" - לכן בא הקב"ה וקורא למלאכים בליל הסדר ומצביע על בניו ומראה להם שאותם אלו שהיו שם במקום שהמלאכים לא יכלו לרדת - אלו עושים עכשיו סדר פסח.

צדיקים

"מ"ט שערי טומאה"

כתוב שכשבני ישראל יצאו ממצרים הם היו משוקעים במ"ט שערי טומאה, ונשאלת השאלה למה היה צריך להוציא את בני ישראל בכזה דיוטא תחתונה? אלא אומר אחד הצדיקים שהקב"ה רצה להראות לנו שלא משנה לאן נידרדר ואיזה עבירות נעשה - תמיד תמיד אפילו מהמקום הכי גרוע ומהטומאה הכי גדולה - אפשר לקום.

צדיקים

"רשע אומר: מה העבודה הזאת לכם"

הרשע שואל מה העבודה הזאת לכם? אתם צריכים לצום! מה זה כל הסדר והאוכל? והתשובה היא "אף אתה הקהה את שיניו" - בשביל מה יש לך שיניים? בשביל לצום!!

צדיקים

"מאויבי תחכימיני מצוותיך"

"מאויבי תחכימיני מצוותיך" - פרעה קיבל מכות שוב ושוב ונפל ועדיין הוא קם ורדף אחרי בני ישראל עד הים - אנחנו צריכים ללמוד מזה שכשהיצר הרע מפיל את האדם שוב ושוב - צריך לקום ולא להתייאש.

צדיקים

"קדש ורחץ כרפס יחץ"

קדש ורחץ - אתה רוצה להתקדש ולהיטהר? "כרפס יחץ" - תחצה את ה"כר-פת" ותתחלק עם העני, וכך תוכל להיטהר.

צדיקים

"קדש ורחץ כרפס יחץ מגיד"

קדש ורחץ - אתה רוצה להתקדש ולהיטהר? "כרפס" - ר"ת כ"ל ר"אשון פ"ה ס'גור, "יחץ" - דבר רק חצי ממה שאתה רוצה לדבר, ורק אח"כ "מגיד" - תתחיל לדבר.

צדיקים

לכאורה ההשוואה קצת לא מובנת - כמו שזכינו לעשות את זה בגלות - כך נעשה את זה כשיהיה בית המקדש? איפה ההשוואה? הרי בבית המקדש היו עולים לרגל, היו מקריבים קרבן פסח וכו'? עונה אחד מהבעלזא רעבעס כי בגלות אנחנו עושים את ליל הסדר בלב נשבר, והחלק הזה של הלב נשבר - אנו מבקשים שתמיד נוכל לעשות גם כשהמשיח יבוא ויהיה לנו בית המקדש.

אחד מאדמו"רי בעלזא

4 בנים, 4 כוסות, 4 שאלות וכו'

למה בליל הסדר הכל עושים ב4? 4 בנים, 4 כוסות, 4 שאלות וכו'? אלא כתוב ש"ארבעה צריכין להודות - יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא, ארבעת אלו קרו לישראל מיציאת מצרים ועד מתן תורה, יורדי הים - קריעת ים סוף, חבוש בבית אסורים - בניי היו עבדים ואסורים בארץ מצרים, הולכי מדבריות - בניי הלכו 40 שנה במדבר, חולה שנתרפא - כתוב שכל מי שהיה חולה - נרפא לפני מתן תורה.

צדיקים

"ארמי עובד אבי ונרד מצרימה"

לכאורה מה הקשר בין זה שלבן רימה את יעקב לירידה למצרים? אלא כל ענין ירידת מצרים הייתה בגלל מכירת יוסף - שאחים שלו קינאו בו בגלל הכתונת פסים שקיבל מיעקב, אך כל זה היה בגלל שהיה בן זקונים, אך אם היה הבכור - אף אחד לא היה מקנא וזה היה מובן מאליה, והנה אם לבן לא היה מרמה את יעקב - היה יוסף הבכור ואז לא היו מקנאים בו אחיו, וזהו ההקשר בין "ארמי עובד אבי" לבין "ונרד מצרימה".

מהר"י בירב

"קדש ורחץ כרפס וכו'"

כל ענין ליל הסדר הוא לספר ביציאת מצרים, אז איך אין סימן אחד על יציאת מצרים? אלא עונה אחד הצדיקים שזה מרומז בסימן "כרפס" - שכרפס ר"ת כ"ל סיוס ר"כב פירעה, וטובלים אותו במי מלח - רמז לים שכל המצרים כולל הסוסים טבעו בים.

צדיקים

יוסף אומר לאחים כי סוף סוף מכל הגלות והגאולה - יצא ליל הסדר, "כי למחיה שלחני" - מען וועט זיך נאך מחייה זיין מיט "שלחני" - השולחן בליל הסדר

אמרי חיים

"הללו את השם כל גויים שבחוהו כל העמים כי גבר עלינו חסדו"

הגויים משבחים את הקב"ה על הניסים שנעשה ליהודים? היתכן? אלא אומר אחד הצדיקים שהגויים הם באמת יודעים כמה "גבר עלינו חסדו" כמה פעמים ניסו להזיק ליהודים ולא הצליחו.

צדיקים

ביעור חמץ, אכילת מצה

קודם עושים ביעור חמץ ולאחריו אנו אוכלים מצה, ביעור חמץ ומצה - מרמזים על אפרים ומנשה, ביעור חמץ - אפרים, אפרים זה מילים "אפר" ו"ים" את החמץ שורפים עד שנהיה אפר או לחילופין - זורה ומפזר לים, מצה - מנשה - אותיות "מן" "ושה" וזהו הסיבה גם למה הקדים יעקב את ברכתו קודם לאפרים לפני מנשה - כי הביעור חמץ בא לפני אכילת מצה.

צדיקים

"דזבין אבא בתרי זוזי"

"סור מרע ועשה טוב" זה 2 צעדים שצריך לעשות בשביל להתקרב להקב"ה - וזה הפירוש "דזבין אבא בתרי זוזי" - לקנות את אבא שבשמיים - "בתרי זוזי" - 2 צעדים (זוזי - מלשון הזזה).

צדיקים

"ואמרתם זבח פסח הוא לה"

"ואמרתם זבח פסח הוא לה" - אומר ר' שלמה מקוברין - "ואמרתם זבח" - כשתרצו לזבוח את היצר הרע, הדרך הוא - "פסח" - לפסוח ולדלג על ענייני העולם הזה, "הוא לה" - ולהקדישם להקב"ה.

ר' שלמה מקרלין

"מזכירין יציאת מצרים בלילות"

גם "בלילות" - בזמן ששרויים בגלות ובשפל המדרגה - "מזכירין יציאת מצרים" - אסור להתיימשך אלא לקוות ולהאמין שאפשר להתרומם מן החופש.

אמרי יעקב**מצה ומרור**

בליל הסדר אנו אוכלים קודם מצה ורק אח"כ מרור - לכאורה זה היה אמור להיות ההפך, הרי קודם היה השעבוד - מיררו חיינו ורק לאחריו היה את הגאולה - מצה על שום מה וכו'? אלא מתרץ בעל התיבות משפט כך: בני"י במצרים נגאלו 2 גאולות - האחת גאולה פיזית - מקושי השעבוד והשנייה, גאולה רוחנית - שהקב"ה לקח אותנו לו לעם, ולגאולה הרוחנית אין קשר לקושי השעבוד (גם אם היינו יושבים בנחת - עדיין זאת הייתה גאולה רוחנית) לכן אם היה קודם כתוב מרור ולאחריו מצה - היה משתמע מכך שאנו חוגגים רק את הגאולה של קושי השעבוד לכן אנו מקדימים את מצה למרור כדי להראות שלגאולה הרוחנית יש ערך עצמי ללא קשר למרידות - והגאולה הרוחנית היא דבר יקר בעיני עצמו.

בעל ה"נתיבות משפט"**"דצ"ך עד"ש באח"ב"**

אומר הקדושת לוי שזה נגד 3 סוגים של כופרים, דצ"ך - כאלו שלא מאמינים בכלל - בשבילים המכות הראשונות הראו שיש אלוקים, עד"ש - כאלו שמאמינים שברא אך שלא מנהיג יותר - להם היה למשל את השחין - שהיה 24 סוגים והגיע במדויק לכל מצרי לפי רשעותו, באח"ב - כאלו שמאמינים שברא ומנהיג את העולם אך לא יכול לשנות חוקי טבע וכן לחזור בו אחרי שעש - ברד ארבה וחושך - היו כולם נגד הטבע, ומכת בכורות - פרעה לא מת בסוף.

קדושת לוי**"ולא יכלו להתמהמה"**

מה היה החפזון? הרי המצרים קיבלו כבר את המכות - למה אי אפשר היה לחכות כמה ימים ולהתארגן כמו שצריך? אלא אומר אחד הצדיקים ש"די לצרה בשעתה" וברגע שנגמרה הצרה - באותו רגע הקב"ה מוציא אותנו.

צדיקים**"פסח על שום שפסח"**

כתוב "פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם וגו' במצרים לא היה זמן לפתוח פתח כחודו של מחט - הם עוד שניה היו בשער הני של טומאה, לכן הקב"ה "פסח על הפתח" - הקב"ה דילג על ה"פיתחו לי פתח" וישר גאל אותם.

בעניין זה - לכאורה היה אמור להיות כתוב "פיתחו לי פתח כחודו של מחט וארחיב לך וגו', מה זה "ואפתח לך"? אלא אתה תעשה את ההשתדלות שלך ותפתח כגודל מחט - והקב"ה כבר יפתח לך מלא פתחים גדולים.

צדיקים**"מכת חושך"**

למה המצרים קיבלו דווקא את מכת חושך? אלא אומר החיד"א שבזמן שהיה רעב בכל העולם - היהודים הרימו ועזרו למצרים, והם שכחו את זה ולכן קיבלו את מכת חושך - אותיות "שכחו", וכן אותיות "כחש" - התכחשו לזה.

חיד"א**"כל דיכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח"**

מפרש "אהבת שלום" - "כל דיכפין" - מי שכבר ניצח את היצר הרע והתגבר על כל תאוותיו והפכו ליצר טוב - ייתי ויכול - הוא יכול לשבת ולאכול - ללא סיגופים ותעניות, אבל "כל דצריך" - מי שעדיין לא התגבר על היצר הרע ואוכל בגלל התאוה הבושרת בו - "ייתי ויפסח" - עליו עדיין לדלג על תאוותיו ולשברם.

אהבת שלום**"קדש ורחץ"**

ככל שזוכה אדם לקדושה - כך הוא מבחין יותר בשפלות עצמו - על ידי "קדש" האדם רואה כי הוא צריך "ורחץ" - לרחוץ את עצמו מכל המידות וההרגלים הרעים.

צדיקים**"ליל הסדר"**

שואל המהר"ל למה הלילה הראשון של חג הפסח נקרא "סדר" ומתרחץ המהר"ל שזה בא לרמז שכל מה שקרה לעם

"שפוך חמתך על הגויים"

בליל הסדר המנהג לפתוח את הדלת בקריאת שפוך חמתך, ופתיחת הדלת באה לרמז כי לעתיד לבוא - הגאולה תהיה גלויה, במצרים כתוב "לא תצאו איש מפתח ביתו עד הבוקר" - בני"י לא היו רשאים לראות בפורענותם של הרשעים, אך בגאולה העתידה - תהא לנו רשות לראות את מפלת הרשעים באופן גלוי וזהו ענין פתיחת הדלת.

שפת אמת

"עצביהם כסף וזהב מעשה ידי אדם"

"עצביהם" - עצבות נובעת מהסברא כי "כסף וזהב" - הם "מעשי ידי אדם", אילו אדם יודע, שהכל מן השמים - אזי

צמח צדיק

"אחד מי יודע, אחד אני יודע, אחד אלוקינו שבשמים ובארץ"

למה אנו אומרים דווקא בליל הסדר אחד מי יודע? למה לא אומרים את זה כל יום? אלא עונה ר' ישכר דוב מבעלזא שעשיר אינו מגלה לעולם כמה ממון ורכוש יש לו אך לאחר ששתה כמה כוסות יין - נכנס יין יוצא סוד - כך כלל ישראל - לאחר ששתו ארבע כוסות של יין - הרי הם מגלים את סוד נכסיהם ואוצרותיהם הגדולים והם : אחד אלוקינו וכו'.

ר' ישכר דוב מבעלזא זצוק"ל

"אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי"

עבד בן שפחה רגיל מילדותו לעבדות - כי נולד במקום הזה ולכן עובד את אדונו בשמחה - אבל עבד שנמכר לעבדותו - עובד את אדונו בעל כורחו ותמיד רוצה לברוח מהעבודה, וזה מה שאנו אומרים להקב"ה קו"אני עבדך בן אמתך" - אזי אין צורך לענות אותי שלא אברח, כי ברצון אני עובד את השם, ולכן "פתחת למוסרי".

יעב"ץ

בדרך צחות

"ר' יהודה היה נותן בהם סימנים" - למה צריך סימנים? אלא מכות בלי סימנים - זה לא מכות.

הפסח אינו נאכל אלא.. ואינו נאכל וכו' - למה זה כתוב בלשון שלילה ? אלא שבפסח לא אוכלים - פסח עסט מען נישט.

ישראל מאז יציאת מצרים ועד הים - הוא לא מקרי אלא הכל מתרחש לפי "סדר" מסוים ובהשגחה פרטית.

מהר"ל

"והגדת לבנך"

את סיפור יציאת מצרים, צריך לספר לילדים מתוך התרוממות רוח ואמונה שלימה - כי רק כך סיפר יציאת מצרים באמת ישפיע, וזה גם מה שכתוב בספר שמות "ולמען תספר באזני בנך ובן בנך...וידעתם כי אני ה' - כדי לספר לילדים ולקבוע את האמונה בליבם - קודם כל "וידעתם כי אני ה'" - אתם צריכים לדעת בעצמכם - כי אני ה'.

ר' יהושע מבעלזא

"רבבה כצמח השדה..ותרבי ותגדלי..את ערום ועריה"

אומר ר' משה מקוברין - "רבבה" - אם נתרבית במצוות - אזי "כצמח השדה" - תהיה כצמח הזה שכל שהוא מתמלא בגרעינים כך הוא מכופף ראשו - אבל אם "ותרבי ותגדלי" - אם תתרברב בלבך, דע כי "את ערום ועריה" מהמצוות.

ר' משה מקוברין

"המשפילי לראות"

אמר פעם המגיד מקוזניץ' - "המשפילי" - יהודי שמשפיל את עצמו בהכנעה, "לראות" - הרי הוא זוכה לראות דברים גדולים.

המגיד מקוזניץ

"כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ"

נוהגים לאכול ביצה קשה בליל הסדר, הביצה מטבעה היא שונה מכלל המאכלים המתרככים בבישול - ביצה ככל שמבשלים אותה יותר - כך היא מתקשה יותר - בכך היא מסמלת את העם היהודי ש"כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ" - ככל שמרבים לענותו באש ובמים - יותר הוא מתקשה ומתחשל באמונתו.

חתם סופר

הגיליון לע"נ האישה החשובה מרת אליס בת פרחא ע"ה